

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

תורה אור השלם

1. עונותיכם הטו אלה ותשאיתכם מנינו השטוב מכם: ירמיהו ה כה
2. על משמרתך אעמדה ואחיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי: חבקוק ב א
3. ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך: משיכי כג כה
4. ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור: איוב כב כה
5. כי השפילו ותאמר גדה ושח עיניך ישע: איוב כב טט
6. שיר הפעולות שבו יי את שיבת ציון וקיינו באת שבת: תהלים קכו א

ומוטא: לשם הגויס. סנהדרין: דור שהיה אפל. מרוב זעור שלא ירדו גשמים: הושעם צפנתך. מן המיתה שהצלת עליהם שזע: של אוטו לדיק. חווי המעגל היה מלמעט על המקרא הזו: שיר המעלות. לשון עילוי: היינו כחולמים. כחלוס נדמה גלות צבל שהיה שזעים שנה: שזעין שני צחלמא. צחמיה מי איתא דנייס שזעין שני צחלמיה (ט) ויש אדם ישן שזעין שנה זשינה אחת: עד שזעין שני. לא טעין פירא צטעינא קמייסא: (ט) ישיב. חווי המעגל וקא כריך רפתא: הכי גרסי' אנה עלמא צחרוצא אשכחיה כי היכי דספלי לי אהפיה אנה נמי אישפיל לבראי: אהדרא ליה משוניה. עלתה סביבותיו שן סלע: ואיכסי מעינא דאינשי. ולא אשכחוהו הסס: רמכי רמכי. וולדי וולדות צאלו השניס דנייס. מעוברת זכר היטה וזכר זכא עליה והולידו: אמר להו. שאל להון זנו של חווי המעגל קייס הוא: נפירנא לן סך שמעתסא. מונגס

(א) דכסי צעסס. זהו צלילי רביעיות וצלילי שזמות דלחן טורח לצני אדם דלינס הולכין לררכיס צלילי רביעיות מפני אגרת צת מחלת צפסמיס (דף קצ"ב): שן מלינו. כלומר ושמא תלמד לחן סיפק צגשמיס של צ' לילות צצבת מלינו צימי שמעון צן שטח כו' ולררו. קשרו ואלררו: הורדום. סתר צנין דערלא וצנה צנין יפה ממנו צצ"ב (דף ט"ז): עוגה. שורה עגולה כמו עוגה שהיא עגולה: כדרך שעה צצקוק. דלמפרש צתרגוס של תפלת צצקוק (ט) על משמרתו אעמדה כמין צית האסוריס עשה וישצ: ראינון ולא נמוס. נראה אומך ולא נמות צניסותא. שהתלל שלא נמות צרעצ מפי עגרת עגרת גשמיס: פר הודאה. להמדות עליו ועשה (ט) לו סמיכה והציאו שלמיס. חווי צומן הצית היה: כמדין ופטריוס. צולי"ץ צלע"ץ שילאו מלחוח הגשמיס ורעו נמחה. זכר כי ראינון טוח על בני אדם לויס: (ט) ד"ה סרך כי תפלת סתקוק סס"ד: (ט) ד"ה פר וישע עליו סמיכה והציאו: (ח) ד"ה אלמלא כי ואלס גדול איה: (ט) לנדוס. שמונדין לא כך שאלמי: שאלמלא היו שניס כשני אליהו. גזירת עגירת גשמיס: ומפסה של גשמיס צידו של אליהו גרסינן: לא נמלא סס שמיס מחלל. צחמיה. (ט) שאליהו נצטע חי ה' אס יהיה השניס האלה טל ומטר כי אס לפי דברי (מלכס א' ח) ואתה נצטע שחין אתה זו עד שירדו גשמיס: נמלא סס שמיס מחלל על ידך. דזה או זה צל לדי שזועת שוא: מסחטא. לשון סטא כלומר (ט) הו הולך

הגהות הב"ח

- (א) גמ' אלא להמיר שזעין אמר לפניו לא כן שאלמי כי אלא נלמד העולס אמר להם לא תמורו אמר לפני: (א) שם איך יחלין לעמוד לא: (א) שם דחייט שזעין שן א"ל אנה עלמא צחרוצא אשכחיה: (ד) שם צה"ע דזהו קא רפיך בדבריא יכזו ליה עלמא: (ה) ש"י כריס העמוד צ"ל ד"א צמס ותיבת דמכיו נמחה. זכר כי ראינון טוח על בני אדם לויס: (ו) ד"ה סרך כי תפלת סתקוק סס"ד: (ז) ד"ה פר וישע עליו סמיכה והציאו: (ח) ד"ה אלמלא כי ואלס גדול איה אתה סס"ד: (ט) ד"ה לא נמלא כי צחמיה שאם אליהו היה נצטע חי ה' וכו' שחין אתה זו משע עד שירדו גשמיס נמלא צ"ל הדי"א: (י) ד"ה ממחטא כי כלומר הולך ומוטא סס"ד ותיבת סתקוק ואח"כ מה"ד בני לשכת כי: (ט) ד"ה שזעין כי שזעין שני צחלמיה כבודו ויש אדם ית: (ט) ד"ה או תכונתו כי מי נמי משום נהור ציוני לא כמזי:

רבינו חננאל

בעתם בלילי ד' ובלילי ז' וכן היו בימי שמעון בן שטח, עד שנעשו חייטים שטח, כלילות ושעורים כויתים ועדשים כדנינים, וצדור מהם דוגמה לדורות ההרועים כמה החטא גורם, שנאמר ותחאריכם מנינו הטוב מכם. וכן מציינו בבנין בית המקדש, ירדו גשמים בלילות, ולמחר נשבה הרוח ונתפורו העבים ורחה השמש והשכימו כל אחד ואחד ללמאכתי, להרועי שמיאלת שמים בדיהם. תנו רבנן פעם אחת יצא רוב אור ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל להתפלל התפלל ולא ירדו גשמים כו'. מפשה דחוני המעגל דגם שבעים שנה זכר, ומעשה דאבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל דאצטרין עלמא למיטרא, ושדורו רבנן לוותיה ואשכחוהו רבנן דקא רפיך בדבריא יחבר ליה שלמא כו'.

בעתם בלילי רביעיות ובלילי שבתות שכן מצינו (ב) בימי שמעון בן שטח ש שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כרעיניו ויתים ועדשים כדניניו זהב וצדור מהם דוגמא לדורות להרועים כמה החטא גורם שנאמר עונותיכם הטו אלה ותשאיתכם מנינו הטוב מכם וכן מצינו בימי הורדוס שהיו עוסקין בבנין בהמ"ק והיו יורדין גשמים בלילה למחר נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחת החמה ויצאו העם למלאכתן וידעו שמלאכת השמים ביריהם: מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו': ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתו אעמדה ואתיצבה על מצור וגו' אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם עלי בניך התחילו גשמים מנמפין אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבעתך אמר (ב) לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה התפלל וילכו להם אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה אעפ"כ הביאו לי פר הודאה הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין (ג) לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחת החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות (ד) שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזורני עליך נידוי (א) שאילו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו ואומר לו אבא הולכיני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו ועליך הכתוב אומר (ה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל (ו) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור ותגור אומר אתה גזרת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארת בתפלתך (ז) כי השפילו ותאמר גדה ושח עיניך ישע דור שיהיה אפל הארת בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלמטו בתפלתך ונמלט כבוד כפיך מלמטו במעשה ידך הברורין אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה (ח) שיר המעלות בשב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דנייס שבעין שנין בחלמא יומא חד הוה אזל באורחא חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא אמר ליה האי עד כמה שנין טעין אמר ליה עד שבעין שנין אמר ליה פשיטא לך דחייט שבעין שנין אמר ליה (א) האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתייה כי היכי דשתלי לי אבהתי שתלי נמי לבראי יתיב קא כריך ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משוניתא איכסי מעינא וניס שבעין שנין כי קם חזייה לההוא גברא דהוה קא מלקט מינייהו אמר ליה את הוא דשתלתיה א"ל בר בריה אנה אמר ליה שמע מינה דניימי שבעין שנין חזא לחמריה דאתילידיא ליה רמכי רמכי אזל לביתיה אמר להו בריה דחוני המעגל מי קיים אמרו ליה בריה ליתא בר בריה איתא אמר להו אנה חוני המעגל לא הימנוהו אזל לבית המדרש שמעיניהו לרבנן דקאמרי נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל דכי הו עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוה להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנה ניהו לא הימנוהו ולא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה חלש דעתיה בעי רחמי ומית אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא (ט) או מיתותא אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה וכו' מצטרין עלמא למיטרא הוה משדרי רבנן לגביה ובעי רחמי ואתי מיטרא זימנא חדא איצטרין עלמא למיטרא שדור רבנן זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא אזול לביתיה ולא אשכחוהו אזול בדברא ואשכחוהו דהוה קא רפיך (ז) יהבו ליה שלמא ולא

ביתם בלילי רביעיות ובלילי שבתות שכן מצינו (ב) בימי שמעון בן שטח ש שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כרעיניו ויתים ועדשים כדניניו זהב וצדור מהם דוגמא לדורות להרועים כמה החטא גורם שנאמר עונותיכם הטו אלה ותשאיתכם מנינו הטוב מכם וכן מצינו בימי הורדוס שהיו עוסקין בבנין בהמ"ק והיו יורדין גשמים בלילה למחר נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחת החמה ויצאו העם למלאכתן וידעו שמלאכת השמים ביריהם: מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו': ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתו אעמדה ואתיצבה על מצור וגו' אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם עלי בניך התחילו גשמים מנמפין אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבעתך אמר (ב) לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה התפלל וילכו להם אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה אעפ"כ הביאו לי פר הודאה הביאו לו פר הודאה סמך שתי ידיו עליו ואמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין (ג) לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפורו העבים וזרחת החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות (ד) שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזורני עליך נידוי (א) שאילו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו ואומר לו אבא הולכיני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו ועליך הכתוב אומר (ה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל (ו) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור ותגור אומר אתה גזרת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארת בתפלתך (ז) כי השפילו ותאמר גדה ושח עיניך ישע דור שיהיה אפל הארת בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלמטו בתפלתך ונמלט כבוד כפיך מלמטו במעשה ידך הברורין אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה (ח) שיר המעלות בשב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דנייס שבעין שנין בחלמא יומא חד הוה אזל באורחא חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא אמר ליה האי עד כמה שנין טעין אמר ליה עד שבעין שנין אמר ליה פשיטא לך דחייט שבעין שנין אמר ליה (א) האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתייה כי היכי דשתלי לי אבהתי שתלי נמי לבראי יתיב קא כריך ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משוניתא איכסי מעינא וניס שבעין שנין כי קם חזייה לההוא גברא דהוה קא מלקט מינייהו אמר ליה את הוא דשתלתיה א"ל בר בריה אנה אמר ליה שמע מינה דניימי שבעין שנין חזא לחמריה דאתילידיא ליה רמכי רמכי אזל לביתיה אמר להו בריה דחוני המעגל מי קיים אמרו ליה בריה ליתא בר בריה איתא אמר להו אנה חוני המעגל לא הימנוהו אזל לבית המדרש שמעיניהו לרבנן דקאמרי נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל דכי הו עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוה להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנה ניהו לא הימנוהו ולא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה חלש דעתיה בעי רחמי ומית אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא (ט) או מיתותא אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה וכו' מצטרין עלמא למיטרא הוה משדרי רבנן לגביה ובעי רחמי ואתי מיטרא זימנא חדא איצטרין עלמא למיטרא שדור רבנן זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא אזול לביתיה ולא אשכחוהו אזול בדברא ואשכחוהו דהוה קא רפיך (ז) יהבו ליה שלמא ולא

הגהות הגר"א

[א] גברא גזורני עליך נדוי. י"ב ולא עוד אלא:

לעוי רש"י

בוליי"ץ. פטריות.

מוסף רש"י

ובלילי שבתות. שהסל מלויין צחמיה (דברים יא יד). אלמלא חוני אתה. שאל שן גנדולה ומשניות (ברכות ט). גזורני עליך נידוי. לפי שטרמיס לפני המקום על סעק גשמיס לא כך שאלמי כמה ענינים (טו). או חברותא או מיתותא. אס אין נלמס אוהניס טו לא שימות (ב"ב טו).

רבינו גרשום

בלילי רביעיות. שאין בני אדם מצויים לחון מפני אגרת בת מחלת. אם נמחת. נחכסה. צריך אתה להתנדות. שמיטת דברים כלפי מעלה. ת"ר פעם אחת וכו'. היינו (פ"ט) [פ"א] עצמו דמתניתין. עג עגה. (ו) צד צורה. ראינוך ולא נמות. בחימא. בשביל שיראינוך לא נמות. שאלו היו שנים כשני אליהו. שאין מפתחות של מטר ביד הקב"ה. לא נמצא שם שמים מתחלל. שנמצאת מחלל את שבעתו. משוניתא. סלע. רמכי. ולדות. יא. הברא. שיהא לו חבר טוב שנוהג לו כבוד.